

תמרון כוחות במתקפה

קול' ג. קורוטקוב

קבוצת חזיתות, קבוצת ארמיות — במטרה להשיג מטרה אסטרטגית — הבסת ריכוזים גדולים של האויב. לדוגמה ניתן להזכיר את התמרון של החזית הדרום-מערבית בקטע המרכזי של הדון, שנעשה במהלך מתקפת-הנגד של הצבא האדום בסטאלינגרד בדצמבר 1942 (מרשם מס' 1). הכוחות של חזית זו השלימו — בשיתוף עם יחידות מחזיתות סטאלינגרד והדון — את כיתור הארמיה השישית הגרמנית ממערב לסטאלינגרד, בסוף נובמבר 1942. בהתאם לתכנית המקורית של הפיקוד העליון נועדו כוחות אלה להנחית מהלומה כבדה בכיוון מילרובורוסטוב. תוכנן לנתק את הצבא הגרמני בקווקז על-ידי כך, שכוחות סובייטיים יחסמו אותו עד ימת אזור. אולם לנוכח העובדה, שהגרמנים הקימו בחפזה ריכוזי כוח באזורי קוטלניקובו וטורמוסין, במטרה לחלץ את הכוחות המכותרים בסטאלינגרד, נוצר צורך לשנות את כיוון המהלומה של החזית הדרום-מערבית מדרום לדרום-מזרח. תמרון זה של כוחות עלה יפה.

ב-20 בדצמבר יצאה החזית למתקפה; המבנים הממונעים שלה התקדמו, תוך קרבות, למעלה מ-200 ק"מ בחמישה ימים; ב-24 בדצמבר, עם ערב, הגיעו לקו מילרובו—טאטסינסקאיה—מורוזובסק, ניתקו את מסילת הברזל ליקיא-סטאלינגרד ואיימו על עורפם של ריכוזי האויב בטורמוסין וקוטלניקובו. תמרון מהיר ונחרץ זה בכוחות של חזית שלמה — המונים מאות אלפים קצינים וחוגרים — הביא לסיכול תכניות האויב ושינה באורח קיצוני את המצב האופרטיבי-אסטרטגי לטובת הצבא

תמרון פירושו העתקה מאורגנת ומהירה של כוחות וציוד במטרה לתפוס את העמדה הנוחה ביותר ביחס לאויב, כדי להביסו במהלומה מוחצת ומפתיעה. התמרון הוא חלק בלתי-נפרד מפעילותם הקרבית של החיילים. הוא מבוצע תמיד בהתחשב בתנאים המיוחדים, באיגודי-הכוחות, באופיין של פעולות האויב, בפני השטח, בעונת השנה, במועד הפעולה ובתנאי מזג-האוויר. מטרתו העיקרית של התמרון היא להקנות עדיפות חיונית לניצחון במקום שנבחר, בשעת ההכרעה בשדה-הקרב. קיימות דוגמות אין-ספור למצבים בהם איגודי-הכוחות היה בכללו לרעת התוקף, אך זה, על-ידי תמרון מושכל, יצר את העדיפות הזמנית הנחוצה בזמן ובמקום המכריעים ושינה את פני הקרב.

הניסיון העשיר ביותר של הצבא הסובייטי בתמרון כוחות וכלי-נשק נצבר במלחמת-העולם השנייה. הכוחות נעו במהירות ובאומץ, תוך שהם נוטלים לעתים סיכונים מחושבים. ככל שהאויב הופתע יותר על-ידי התמרון כן פחתה יעילותו. תמרונים עשויים להיות ברמה האסטרטגית, האופרטיבית או הטקטית, בהתאם לבעיות שיש לפתור, להרכב הכוחות ולתוצאות שהושגו. במאמר זה נספר על נסיונו של הפיקוד הסובייטי בהכנתם ובביצועם של תמרונים אופרטיביים במלחמת-העולם השנייה.

תמרון אסטרטגי

תמרון אסטרטגי משמעו הנעת מבנים צבאיים גדולים —

גילה את שטח-הכינוס החדש של הארמיה ה-50 ונקט צעדים לתגבור כוחותיו באיזור. כדאיותה של מהלומה מאיזור קירוב הוטלה בספק. לאחר שניתח ביסודיות את המשגים שנעשו בריכוז הכוחות, שוב העביר הפיקוד של חזית בריאנסק את הארמיה — הפעם מערבה, לאיזור וורונסטובו. תמרון זה הצליח. המהלומה שבאה בעקבותיו לא נצפתה על-ידי האויב ותוצאותיה היו חשובות.

דוגמות בולטות עוד יותר לתמרון אופרטיבי ניתן למצוא בהפעלת יחידות משוריניות. ארמיות שריון וארמיות ממוכנות של הסובייטים שימשו, לא אחת, אמצעי לפיתוח הצלחה טקטית עד כדי הצלחה אופרטיבית. תוך תמרון מושכל הנחיתו הכוחות הניידים מהלומות מוחצות באגפם של ריכוזי-אויב אופרטיביים ובערפם; הם הדפו מהלומות-נגד במהלכה של מתקפה וחדרו לעומק המערך האופרטיבי של האויב, בבתרם את הגנת האויב ובמחצם אותה.

תמרון יעיל בכוחות ניידים בוצע, למשל, בקיץ 1944 על-ידי החזית האוקראינית הראשונה, תוך כדי המבצע ההתקפי באיזור לבוב-סאנדומירז. נוסף על ארמיות משולבות (חי"ר-שריון), היו לחזית שלוש ארמיות טנקים ושתי ארמיות שכללו כוחות פרשים וכוחות ממוכנים. זמינותו של כוח נייד זה איפשר להוציא-לפועל תמרון-כוחות אופרטיבי רחב-ממדים. לאחר שהבקיעו את המגננים הטקטיים של הגרמנים, רוכזו מאמציהן של שלוש הארמיות המשוריניות בכיוון לבוב-פרמישל. כוח הטנקים רב-העוצמה תקע טריז בקבוצת הארמיות של הגרמנים

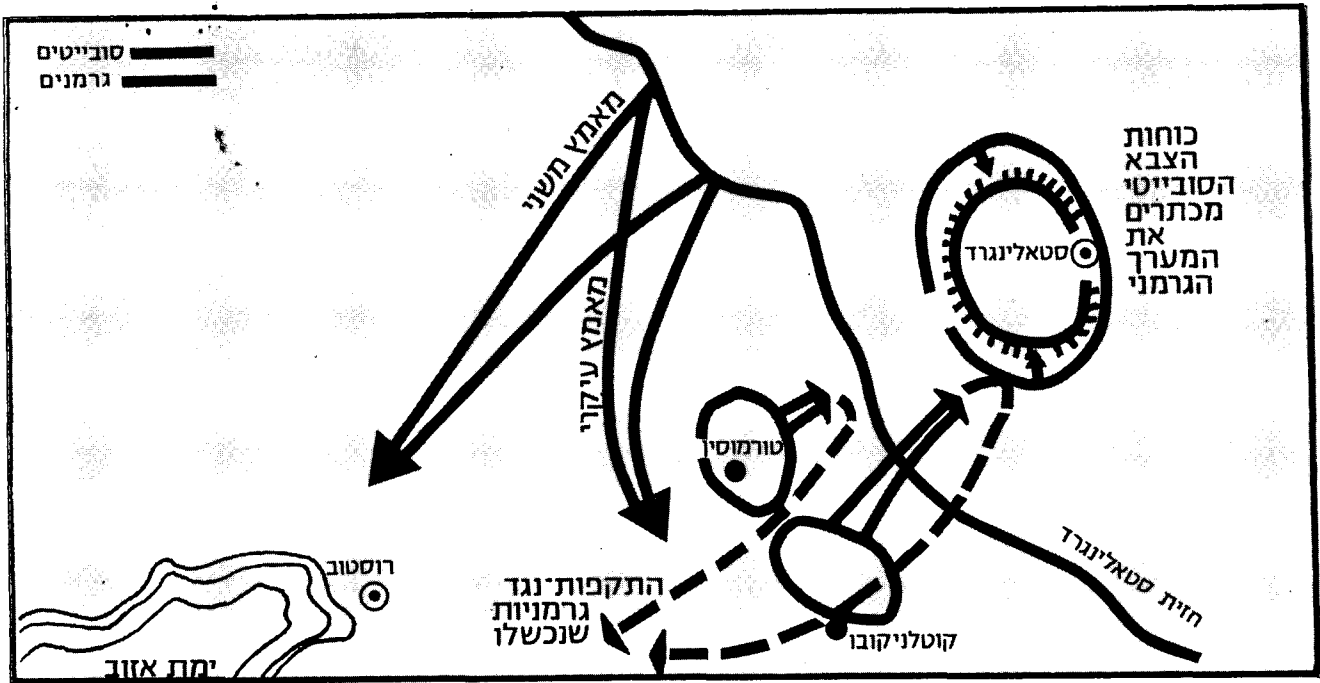
הסובייטי. גם במבצעים אסטרטגיים-התקפיים אחרים הצליח הצבא הסובייטי לתמרון בהצלחה כוחות גדולים, שנמצאו הרחק בעורף, לכיוון החזית או שהעבירים מגזרה פחות פעילה בחזית לגזרה אחרת, שם נדרש ביצועה של משימה אסטרטגית חשובה. במקרה שתואר הועברו כוחות של חזיתות שלמות, הכוללים מספר ארמיות של טנקים וארמיות משולבות (חי"ר-שריון), למרחק של מאות או אלפי קילומטרים.

תמרון אופרטיבי

אמנות התמרון האופרטיבי — עם כוחות של חזית אחת, ארמיה אחת או שתיים — הגיעה לשלמות במבצעים התקפיים. נביא דוגמה לתמרון כוחות של ארמיה משולבת (חי"ר-פרשים) במבצע התקפי בחזית (מרשם מס' 2).

בסוף אוגוסט 1943 אמורה היתה הארמיה המשולבת ה-50 (שכללה 8 דיביזיות חי"ר, קורפוס-פרשים אחד ויחידות מתגברות) להנחית מהלומה בכיוון לוקאבטס-דיאטקובו; דהיינו בדרך הקצרה ביותר לאיזור בריאנסק; זאת בהתאם לתכנית של חזית בריאנסק. במהלך ההכנות למבצע הוברר לפיקוד הסובייטי כי לאויב נודע על דבר התכנית ועל-כן תיגבר את כוחותיו המגינים בגזרת-ההבקעה המיועדת. יסוד ההפתעה אבד. לכן החליט פיקוד החזית להעביר את הארמיה לכיוון קירוב-בוטצ'ינו.

במשך שלושה יללות התכנסו הכוחות בשטח-הכינוס החדש שנקבע, 100 קילומטרים משטח-הכינוס הקודם. אולם האויב

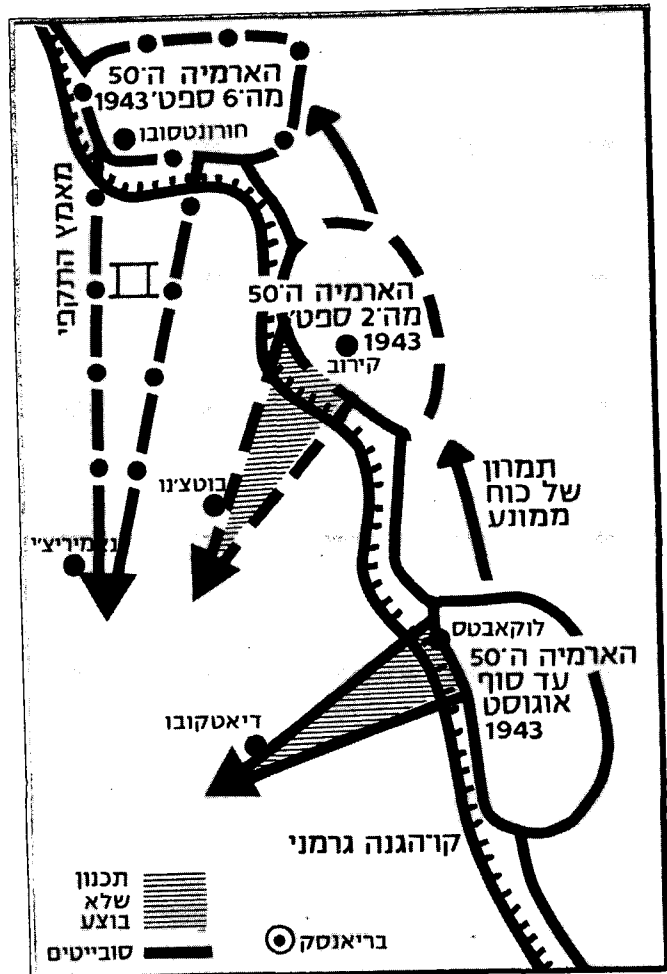
מרשם מס' 1 — מהלומה בחזית הדרום-מערבית, דצמבר 1942.

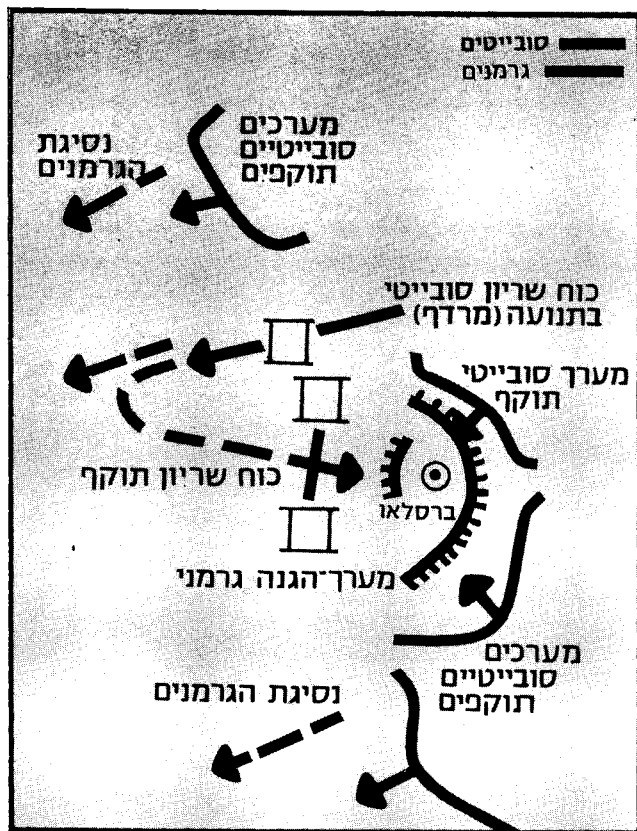
מרשם מס' 2 — תמרון של הארמיה ה-50 בחזית בריאנסק.

(„צפון אוקראינה“) ופיצלה לשניים. לבוב נלכדה על-ידי הרוסים. לאחר מכן פנה כוח המהלומה של החזית לצפון-מערב וביצע תמרון מהיר לכיוון סאנדומירז. בעברם 100 קילומטרים בזמן קצר הופיעו טנקים סובייטיים על שפת הנהר ויסטולה. למרבה הפתעתו של האויב, צלחו אותו תוך תנועה ולכדו את ראש הגשר של סאנדומירז.

המבצעים של ארמיית הטנקים ה-6 בטרנסילבניה, באוגוסט 1944, משמשים דוגמה לתמרון לאורך החזית. כדי לבצע משימה אופרטיבית. במהלך המתקפה ברומניה הדפה החזית האוקראי-נית השנייה את הכוחות הגרמניים לכיוון הקרפטים. המטרה היתה ללכוד את המעברים בקרפטים ולהגיע לערפם של כוחות-האויב המתגוננים. לשם כך תימרן פיקוד החזית את ארמיית הטנקים ה-6 לכיוון צפון. לאחר שנלחמו על-פני דרך ארוכה ולאחר שחצו את האלפים הטרנסילבניים הופיעו הטנ-קים הסובייטיים בעורף האויב ואילצו אותו לסגת בחפזה. כתוצאה מכך חצה האגף הימני של החזית האוקראינית השנייה את הקרפטים המזרחיים במהירות.

מעניין לא פחות הוא התמרון של ארמיית הטנקים השלישית (גוורדיה) במבצע ויסטולה-אודר, שביצע הצבא הסובייטי בינואר 1945 (מרשם מס' 3). בהנחיתם התקפה מהירה באיזור שבין הויסטולה והאודר תימרנו הכוחות הסובייטיים בכישרון, הביסו את ריכוזי האויב בזה אחר זה, ולעתים קרובות כיתרו אותם. כזה היה המצב באיזור ברסלאו. בעוד הארמיות ה-5 וה-6

מרשם מס' 3 — תמרון של דיביזיית הטנקים ה-3 (גוורדיה) לשם הנחתת מהלומה בעורף האויב.

במהלך ההכנות למבצע ההתקפי היה מוקם מראש כוח ממונע של חזית. הוא כלל ארמיית טנקים אחת, או אחדות; הודות לניידותו הרבה ולעוצמת-פגיעתו הצליח, בעזרת סיוע אוירי, לבצע מבקעים מהירים לעומק בעורף האויב, בנתקו את ריכוזי-האויב הנפרדים או בכרתו אותם ובלכדו יעדים חשובים בעורף האופרטיבי והאסטרטגי.

יש לזכור כי השינויים הקיצוניים בלוחמה מאז מלחמת-העולם השנייה השפיעו גם על אמנות התמרון. יכולתן של היחידות ושל יחידות-המשנה לתמרן בשדה-הקרב גברה במידה רבה. היחידות מצוידות כיום בשפע של טנקים ורכבי-קרב לחי"ר. לכן טבעי הוא, שמרכיבים רבים של התמרון עבר זמנם או שנעשו בהם שינויים איכותיים. כך, למשל, בתנאים של היום גברה במידה רבה חשיבותם של אחדים ממרכיבי התמרון, כגון: מהירות התמרון, טווח (עומק) המהלומות ועוצמת החדירה של היחידות והעוצבות המתקדמות.

ניתן לומר כי הלוחמה המודרנית מרבה יותר לנצל את התמרון ונעשתה מהירה וארוכת-טווח מבעבר. כיום מקנה התיאוריה הצבאית המתקדמת קדימה לאמנות התמרון באש; בכך מנוצלת יכולתם של צבאות מודרניים להנחית אש (טילים וארטילריה) לעומק רב יותר ועל פני חזית רחבה יותר — הן ברמות הטקטית והאופרטיבית והן ברמה האסטרטגית. עם זאת, כל מפקד טוב ישתמש, בעת הצורך, גם בצורות השונות של תמרון-בכוחות, שנוסו והוכיחו עצמן בעבר.

(המשולבות) עולות על העיר בתנועת מלקחיים ממזרח. הורה מפקד החזית האוקראינית הראשונה (כדי להחיש את כיתור האויב באיזור זה) לארמיות הגוורדיה השלישית לפנות ממערב למזרח. לאחר מסע מזורז של 100 קילומטרים תקפה הארמיה את הגרמנים במפתיע ממערב וסגרה את הטבעת סביב העיר.

העבר וההווה

תמרון-כוחות היה אמצעי רבי-עוצמה בידי מפקדים סובייטיים, בכל הרמות, להביס את האויב. כמובן, תפיסת התמרון תמיד נבעה מהתפיסה האסטרטגית הכללית של הפיקוד העליון.

הביטוי העליון באמנות של תמרון-כוחות, כפי שבוצע פעמים אין-ספור במלחמת-העולם השנייה, היו יסוד ההפתעה והמבצע עם המהירים של הכוחות. כל ההכנות לתמרון חייבות להתבצע בסודיות גמורה, המהלומה צריכה להיות בלתי-צפויה ויש להכות באויב במקום הרגיש ביותר במגננו — האגף, העורף או פערים במבנה האופרטיבי-אסטרטגי שלו. והיה וגילה האויב את תכנית התמרון בעוד מועד — נדונות מראש כל פעולות התמרון לכישלון נחרץ.

ככל שהיחידות והמבנים המתקדמים היו ממונעים יותר (ועל-כן התקדמו מהר יותר) כן רבתה יעילותו של התמרון. לכן הרבה הפיקוד הסובייטי להפעיל כוחות ממונעים — לרבות שריון, חרמ"ש, פרשים ואויריה. הכוחות הנחיתו מהלומות מהירות, עמוקות ומוחצות באגפיו של האויב ובערפו.